

MAMLAKAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNI TA'MINLASHDA SANOAT KORXONALARINING O'RNI VA TA'SIRI

To'rayev Shohrux Halimovich

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti

2-bosqich magistranti

Buxoro, O'zbekiston

e-mail: shohrux.turaev@mail.ru

+99 893 655 77 26

ANNOTATSIYA

Mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarining bankrotlik sabablarini chuqur o'rganish hamda bankrotlikni oldini olib, o'z vaqtida bartaraf etishdan iborat. Har bir korxonaga uchun raqobat kuchayishi sharoitida o'zining raqobatbardoshligini saqlab qolish va oshirish vazifasi birinchi o'ringa chiqadi. Mazkur maqolada korxonalarni moliyaviy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash, sog'lomlashtirish va rag'batlantirish mexanizmlari, iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida iqtisodiy nochor korxonalarni rag'batlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Raqobatbardoshlikni o'rganish mikroiqtisodiyotning asosiy tamoyillari, sanoat iqtisodiyoti va sanoat bozorlari iqtisodiyoti, birinchi navbatda, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning xatti-harakatlari va sanoat tashkilotining xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan bilimlarni nazarda tutadi.

Kalit so'zlar: bankrotlik, moliyaviy sog'lomlashtirish, innovatsion sanoat siyosati, bankrotlik instituti, restrukturizatsiya, bozor kontsentratsiyasi, vertikal model, gorizontaal model.

ABSTRACT

Improving the competitiveness of the country's economy, in-depth study of the causes of bankruptcy of industrial enterprises and timely prevention and elimination of bankruptcy. For each enterprise in the conditions of increased competition, the task of preserving and increasing its competitiveness comes to the fore. This article discusses the mechanisms of financial and economic support, rehabilitation and stimulation of enterprises, stimulation of economically insolvent enterprises in the conditions of economic modernization. The study of competitiveness presupposes knowledge of the basic principles of microeconomics, sectoral economics and the economics of industrial markets, primarily related to the behavior of economic entities and the peculiarities of the organization of industry.

Keywords: *bankruptcy, financial recovery, innovative industrial policy, institution of bankruptcy, restructuring, market concentration, vertical model, horizontal model.*

KIRISH

Korxonalarning raqobatbardoshligini ta'minlashning zarur sharti davlat tomonidan raqobatni qo'llab-quvvatlash va monopoliyalarni tartibga solish bo'yicha maxsus sanoat siyosatni amalga oshirishdir. Sanoat siyosati - bu davlat hokimiyati organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish, biznes va jamiyat o'rtasidagi tizimli muvozanatli raqobatbardosh iqtisodiyotni va sanoat ishlab chiqarishining yuqori texnologiyali intellektual yadrosini shakllantirish bilan bog'liq munosabatlar tizimidir.

Zamonaviy iqtisodiyotda bozor tuzilmalarining ko'plab potentsial ijtimoiy ehtiyojlarni qondira olmasligi bilan bog'liq bo'lgan bozorni tartibga solish nuqsonlarining mavjudligi, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy-iqtisodiy farqlanishning kuchayishi, bozor kontsentratsiyasining o'sishi, ishtirokchilarning qiziqishining yo'qligi, fundamental tadqiqotlarni moliyalashtirish, ilmiy-texnik sohani qo'llab-quvvatlash zarurati investitsiya talabini rag'batlantirish, moliya-kredit sektori faoliyatini muvofiqlashtirish chora-tadbirlari nuqtai nazaridan davlat aralashuvini talab qiladi. Milliy korxonalarni qo'llab-quvvatlash, mamlakatning texnologik rivojlanishining ustuvorligini belgilaydigan innovatsion tarmoqlarni shakllantirishga ko'maklashish uchun bojxona tariflarini ham tartibga solish ustuvor vazifa bo'lib hisoblanadi.

Sanoat siyosati iqtisodiyotga davlat ta'sirining boshqa sohalari, shu jumladan tashqi iqtisodiy, mintaqaviy monopoliyaga qarshi siyosat, ekologik va ijtimoiy siyosat bilan chambarchas bog'liqdir. Shu bilan birga, iqtisodiyot faoliyati va rivojlanishining turli bosqichlarida sanoat siyosati aniq maqsadlarga va amalga oshirish vositalariga ega. Tsiklik rivojlanayotgan iqtisodiyot sharoitida, tarkibiy inqirozni bartaraf etish bosqichida sanoat siyosati ustunlik bilan sanoat sektorining yangi turdagi sanoat tuzilmasini shakllantirishga yordam beradi. Yuqori darajadagi ishlab chiqarish texnologik tuzilmasidan, iqtisodiy o'sish bosqichida – shakllanayotgan kompleksni rivojlantirish va mustahkamlash, barqarorlashtirish bosqichida mavjud ishlab chiqarish, ilmiy, texnik va innovatsion salohiyatni ro'yobga chiqarishga qaratilgan. Shunday qilib, iqtisodiy rivojlanish bosqichiga qarab, sanoat siyosati sanoatning mavjud tuzilishini qo'llab-quvvatlaydi yoki yangi turdagi sanoat tuzilmasini shakllantiradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Dirijizm (fransuzcha dirigisme) - Fransiyada XX asrning 40-yillari o'rtalarida davlat tomonidan iqtisodiyotni boshqarishga faol aralashish siyosati ro'y bergan. Davlatning iqtisodiy kompleksga ta'siri darajasi va xususiyatiga ko'ra, iqtisodiy nazariyada sanoat siyosatining ikkita muqobil modelini ajratish odatiy holdir:

- 1) dirijizm modeli - "qattiq" yoki vertikal model;
- 2) liberal model- "yumshoq" yoki gorizontal model.

"Qattiq" siyosat odatda iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlarini yaratish va rivojlantirishga qaratilgan siyosat sifatida tushuniladi. Davlat idoralari byudjet subsidiyalari va ustuvor tarmoqlardagi korxonalariga berilgan kreditlar, kompaniyalarga bilvosita subsidiyalar berish mexanizmlari va tashqi savdoda proteksionizm asosida uzoq muddatli o'sish strategiyasini shakllantiradi. Iqtisodiy kompleks sub'ektlarining o'zaro bog'liqligi yetakchi tarmoqlarning yutuqlaridan foydalanish va iqtisodiyotning yangi turini shakllantirish asosida turdosh tarmoqlarning zanjirli rivojlanishini ta'minlaydi.

Davlatning iqtisodiyotga bevosita faol aralashuvini nazarda tutadigan sanoat siyosatining "qattiq" modelidan farqli o'laroq faol tashkilot, davlat tadbirkor va investor sifatida, liberal "yumshoq" siyosat raqobatbardoshlikni oshirish uchun sharoit yaratishga va milliy kompaniyalar samaradorligini oshiradigan investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Gorizontal model barcha tarmoqlar uchun umumiy bo'lgan ishlab chiqarishni rivojlantirish imkoniyatlarini shakllantirishga qaratilgan. Ushbu model tarafdorlarining fikriga ko'ra, sanoatni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash paydo bo'layotgan nisbatlarning saqlanishiga olib kelishi mumkin; bu bozor kuchlari ta'siriga asoslangan tuzilmani doimiy ravishda sozlash strategiyasining afzalligini belgilaydi. Biroq, hozirgi kon'yunktura va cheklangan resurslar sharoitida bozor mexanizmining nomukammalligi, masalan, xom ashyo sektorini ishlab chiqarish tarmoqlari zarariga haddan tashqari kapitallashtirishda namoyon bo'lmoqda, uzoq muddatli istiqbolda iqtisodiyotning innovatsion, texnologik va boshqa sohalarida orqada qolib, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda sezilarli nomutanosibliklarga olib kelishi mumkin.

Bugungi kunga kelib dunyoning ko'pgina rivojlangan mamlakatlarida (Fransiya, Germaniya, AQSh va boshqa davlatlarda) sanoat siyosati amalga oshirilmoqda. Davlat organlari sanoat tarkibini jahon iqtisodiyoti muammolariga moslashtirishga, milliy sanoat majmuasining raqobatbardoshligini oshirishga, ishlab chiqarish infratuzilmasini yaxshilashga, yangi sanoat tarmoqlarini shakllantirishga va boshqalarga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshiradilar. Davlat

tomonidan tartibga solishning bevosita va bilvosita usullari sanoat siyosatining vositalari sifatida ajralib turadi.

Sanoat siyosatining bilvosita usullari - ishlab chiqarish uchun resurslarni taqsimlash yoki qayta taqsimlash bilan bog'liq bo'lib, faoliyatning ayrim sohalarini rag'batlantirish yoki to'xtatish maqsadida to'g'ridan-to'g'ri davlat tomonidan amalga oshiriladi. Ushbu usullarga tarmoqlar, korxonalar yoki hududlarni subsidiyalash, to'g'ridan-to'g'ri davlat investitsiyalari, davlat korxonalarini yaratish, foiz stavkalarini subsidiyalash va boshqalar kiradi. Bilvosita usullar, shu jumladan pul-kredit va fiskal siyosat elementlari barcha iqtisodiy sub'ektlarning faoliyati uchun sharoit yaratishga qaratilgan. Ular ishlab chiqaruvchilarning rejalarini o'zgartirish va birinchi navbatda ishlab chiqarish faoliyatining ayrim turlari bilan bog'liq xatarlarni baholash uchun mo'ljallangan. Ushbu vositalar yordamida davlat talab va taklif nisbatini kerakli yo'nalishda o'zgartirishga intiladi. Sanoat siyosatining bilvosita usullariga quyidagilar kiradi:

- tarmoqlarning yoki umuman sanoatning faoliyatini tartibga soluvchi, lekin aniq tarmoqlarni bevosita qo'llab-quvvatlamaydigan normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish (texnik tartibga solish, yeksport qiluvchilarni qo'llab-quvvatlash, innovatsiyalarni rag'batlantirish va boshqalar.);

- milliy korxonalarining eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlashda bojxona va tariflarni tartibga solish;

- ishlab chiqarishning moliyaviy infratuzilmasini va xususan, innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun sharoit yaratish (diskontlash stavkasini tartibga solish va boshqalar);

- ishlab chiqarish faoliyati bo'yicha cheklovlarni olib tashlash va uning institutsional xarajatlarini kamaytirish (ma'muriy to'siqlarni kamaytirish, ishlab chiqarishni amalga oshirish uchun soliq va boshqa imtiyozlarga ega hududlarni yaratish-texnoparklar, erkin savdo zonalar);

- nodavlat xo'jalik sub'ektlari bilan qo'shma loyihalarni amalga oshirish (infratuzilma ob'ektlarini qurish va boshqalar.);

- davlat xaridlari siyosati va boshqalar.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda tez o'zgaruvchan postindustrial iqtisodiy muhitda alohida tarmoqlar va ishlab chiqarish majmualarini to'g'ridan-to'g'ri moliyaviy qo'llab-quvvatlashning an'anaviy vositalari juda qimmat va samarasiz. Zamonaviy sanoat siyosati maqsadlarini amalga oshirishning asosiy vositasi bu bilvosita usullardir.

Shu bilan birga, milliy va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash, ko'p tarmoqli ishlab chiqarish tizimini saqlash va rivojlantirish, ijtimoiy sohaning barqaror ishlashini ta'minlash, iqtisodiyotning davlat sektoridagi korxonalar faoliyatini rag'batlantirish maqsadida davlat organlari bevosita ta'sir vositalaridan foydalanadilar, muayyan tarmoqlarni qo'llab-quvvatlash va yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun byudjet mablag'larini ajratadilar. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasida ma'lum vositalar to'plamining tarqalishi, yuqori darajada qayta ishlangan eng yangi texnologiyalar va mahsulotlar, shuningdek, iqtisodiy o'sishning eng muhim omili sifatida innovatsiyalarni shakllantirishga yo'naltirilganligi bilan bog'liq zamonaviy sanoat siyosatining asosiy xususiyati davlat tomonidan olib borilayotgan sanoat siyosatining turini belgilaydi.

Hozirgi kunda dunyoda sanoat siyosatining quyidagi asosiy turlari rivojlangan:

- Eksportga yo'naltirilgan sanoat siyosatini amalga oshirish;
- Import o'rnini bosish siyosatini amalga oshirish;
- Innovatsion sanoat siyosati.

Eksportga yo'naltirilgan sanoat siyosatining mohiyati o'z mahsulotlarini eksport qilishga yo'naltirilgan tarmoqlarni to'liq rag'batlantirishdan iborat. Asosiy rag'batlantirish choralari jahon bozorining mumkin bo'lgan eng katta ulushini egallash uchun raqobatbardosh eksport tarmoqlarini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Ushbu turdagi sanoat siyosatini amalga oshirish soliq va bojxona imtiyozlari, eksport qiluvchi korxonalarni kreditlash, valyuta kursining pastligini qo'llab-quvvatlash va eksportga yo'naltirilgan tarmoqlarning ishlashi uchun boshqa qulay sharoitlarni yaratish orqali amalga oshiriladi. Ushbu turdagi sanoat siyosatining muhim afzalliklari bu mamlakatni jahon iqtisodiyotiga kiritish va jahon resurslari va texnologiyalaridan foydalanish; boshqa "mahalliy" tarmoqlar rivojlanishining multiplikatsion samarasini beradigan va byudjetga asosiy mablag' yetkazib beruvchi vazifasini bajaradigan iqtisodiyotning kuchli raqobatbardosh tarmoqlarini rivojlantirish; mamlakatga chet el valyutasidagi mablag'larni jalb qilish va ularni milliy iqtisodiyotning ishlab chiqarish va xizmatlarini rivojlantirishga sarflash.

Yaponiya, Janubiy Koreya, Chili, "osiyo yo'lbarlari" (Malayziya, Tailand, Singapur) va Xitoy kabi mamlakatlar eksportga yo'naltirilgan sanoat siyosatini amalga oshirishda muvaffaqiyatli misol bo'la oladi. Ushbu turdagi siyosatni amalga oshirishda salbiy omillar asosan xom ashyo eksporti bilan bog'liq, chunki eksport qilinadigan mahsulotlar tarkibida "eksportga yo'naltirilgan sanoat siyosat"ninghaddan tashqari mavjudligimamlakat ishlab chiqarish sanoatidan milliy

sanoat tarkibini primitivizatsiya qilishga, hukumatda korruptsiyaning o'sishiga, kadrlar va moliyaviy resurslarning chiqib ketishiga olib keladi. Uzoq muddatli istiqbolda bu ishlab chiqarish sanoatining raqobatbardoshligining pasayishiga, iqtisodiy o'sishning pasayishiga va to'plangan bilim darajasining pasayishiga olib kelishi mumkin, chunki bilimlarni to'plash va inson kapitali o'sishining eng intensiv jarayoni aynan ishlab chiqarish sohasida sodir bo'ladi. Zamonaviy iqtisodiy nazariyada bu holat "golland kasalligi" deb nomlangan. Ishlab chiqarish sanoatidagi turg'unlik uning global texnologik rivojlanishdan orqada qolishiga va yangi uskunalarni import qilish zarurligiga olib kelishi mumkin, chunki bu mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini xorijiy ishlab chiqaruvchilarga bog'liq qiladi. Bundan tashqari, mamlakat yuqori sifatli sanoat uskunalarini eksport qilishga yo'naltirilganda salbiy jihatlar mavjud, agar ushbu uskunani ishlab chiqarishda import qilinadigan butlovchi qismlarning ulushi yuqori bo'lsa, bu eksport qilinadigan mashinalar va dastgohlar narxini ularning import qilinadigan qismlari narxiga bog'lashga olib keladi, shuningdek import qiluvchi mamlakatning ushbu korxonalariga, sanoat sohasiga va umuman mamlakat iqtisodiyotiga iqtisodiy bo'lmagan boshqasalbiy ta'sirlari mavjud bo'ladi.

Import o'rnini bosishning sanoat siyosati - bu proteksionistik siyosat orqali milliy ishlab chiqarishni rivojlantirish asosida ichki bozorni ta'minlash va milliy valyutaning qat'iy kursini saqlash (shu bilan inflyatsiyaning oldini olish) strategiyasidir. Import o'rnini bosuvchi sanoat siyosati to'lov balansi tarkibini yaxshilashga, ichki talabni normallashtirishga, ish bilan ta'minlashga, mashinasozlik ishlab chiqarishini rivojlantirishga va ilmiy salohiyatga yordam beradi.

Sanoat siyosatining import o'rnini bosuvchi modelining salbiy tomonlari quyidagilardir: jahon iqtisodiyotidagi yangi tendentsiyalardan o'zini izolyatsiya qilish; rivojlangan mamlakatlardan texnologik va raqobatbardoshlik jihatidan orqada qolish imkoniyati; resurslarni samarasiz boshqarish xavfi; xalqaro mehnat taqsimotidan qat'i nazar, boshqa mamlakatlarda mavjud bo'lganlarga qaraganda ko'proq kapital va resurslarni talab qiladigan to'liq ishlab chiqarish zanjirlarini qurish zarurati.

Innovatsion sanoat siyosati - mamlakatning ichki va tashqi bozorlaridagi iqtisodiy rivojlanish jarayoniga asoslangan bo'lib, yuqori texnologiyali va kapital talab qiladigan ishlab chiqarishni qo'llagan holda texnologik va ijtimoiy rivojlanishning so'nggi tendentsiyalariga asoslanadi. Innovatsion model davlatning ilmiy-texnik salohiyatini, binobarin, uning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi; ta'lim muassasalarining rivojlanishini rag'batlantiradi va iqtisodiyotni malakali kadrlar bilan ta'minlaydi; mamlakat ichida ish o'rinlari tashkil

etishga ko'maklashadi va ichki talabni ta'minlaydi; milliy valyutaning yuqori va barqaror darajada bo'lishini hamda aholi farovonligini ta'minlaydi; ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning yuqori qo'shimcha qiymatiga ega bo'lgan mashinasozlik majmuasini, dastgohlarni va asbob - uskunalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratadi. Misol tariqasida, XX asrning 90-yillari boshidan beri Rossiyada bozor o'zgarishlari amalga oshirildi. Rivojlangan kapitalistik mamlakatlar tajribasini qo'llagan holda, Rossiya Federatsiyasi hukumati bozor mexanizmlarining samaradorligi va o'zini o'zi boshqarishga pul tikib, sanoat siyosatining liberal modelini qabul qildi.

Radikal bozor islohotlarining boshida iqtisodiy siyosat kontseptsiyasi institutsional muhitning umumiy iqtisodiy islohotlari, bozor mexanizmlarini yaratish sanoat va korxonalar muammolarini davlat aralashuvisiz hal qiladi degan fikrga asoslangan edi. Biroq, narxlar jarayonini liberallashtirish, davlat buyruqbozlik iqtisodiyotiga xos bo'lgan ko'plab nazorat funktsiyalaridan voz kechishi va hali rivojlanmagan bozor mexanizmlari bilan sovet iqtisodiyotining barcha tarkibiy buzilishlarini to'liq ochib berdi, natijada yuqori inflyatsiya, byudjet taqchilligi, aholining qashshoqlashishi va ishlab chiqarishning turg'unligini keltirib chiqardi.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida sanoatning rivojlanishiga davlatning ta'siri rag'batlantirishga urinishlar bilan ajralib turadi, mavjud quvvatlardan foydalanishni oshirish uchun korxonalarni arzon aylanma mablag'lar bilan ta'minlash, proteksionistik tashqi iqtisodiy siyosat orqali import o'rnini bosishni rivojlantirish, sanoat ichidagi integratsiyani tezlashtirish va barqaror ishlab chiqarish "zanjirlari"ni yaratish. Liberal g'oyalar inqirozi fonida davlat hatto turli xil "yumshoq choralar" doirasida, masalan, muayyan loyihalarni amalga oshirish uchun qarzdorlik, bankrotlik protseduralari va davlat korxonalarining aktivlarini boshqarish orqali biznes bilan hamkorlik qilib, unga har tomonlama ko'maklashishi mumkin.

Hozirgi kunda davlat sanoat siyosati rivojlanishining yangi bosqichi shakllanmoqda, uning rivojlanishi innovatsiyalarni joriy etishga asoslangan. Ushbu bosqichdagi asosiy vazifa raqobatbardosh yuqori texnologiyali mahsulotlarni loyihalash va ishlab chiqarish uchun sharoit va mexanizmlarni yaratishdir. Kelajakda sanoat kompleksi doimiy ravishda o'rganish va aqlli ishlab chiqarishga aylanishi kerak, tashqi muhit muammolarini yengib o'tishga, uning turli xil ichki potentsiallarini yaratishga va uni boshqarishga qodir. Ushbu bosqichda sanoat siyosatini ishlab chiqishda prognoz qilinayotgan global tendentsiyalarni, shu jumladan zamonaviy iqtisodiy tizimlarning yangi texnologik yadrosini jadal shakllantirish, raqamli texnologiyalarni rivojlantirish, yangi ta'lim

texnologiyalarining tarqalishi, yangi texnologiyalarnikengaytirishni hisobga olish kerak. Sanoatni rivojlantirish bo'yicha ko'rsatmalar diqqat markazida bo'lishi kerak:

1) tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantiradigan va iqtisodiyotga kapitalni jalb qiladigan yuqori raqobatbardosh institutsional muhitni yaratish (raqobatbardosh bozorlarni rivojlantirish, iqtisodiyotni izchil monopoliyadan chiqarish, innovatsion biznesni qo'llab-quvvatlash; jamg'armalarning kapitalga aylanishini ta'minlaydigan moliyaviy sektorni rivojlantirish) ;

2) innovatsion texnologik rivojlanish asosida iqtisodiyotni tarkibiy diversifikatsiya qilish (muhandislik biznesi, innovatsion infratuzilma, intellektual mulk bozori institutlarini o'z ichiga olgan milliy innovatsion tizimni shakllantirish; kuchli ilmiy-texnologik kompleksni yaratish; davlatxususiy sheriklik mexanizmlaridan foydalanish orqali iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish);

3) mustahkamlash va an'anaviy sohalar(energetika, transport, qishloq xo'jaligi sektori, tabiiy resurslarni qayta ishlash)da raqobat afzalliklarini kengaytirish, yangi energiya texnologiyalaridan foydalangan holda xalqaro energetika infratuzilmasi bo'g'inlari; sanoat miqyosida ekologik toza energiya ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish va boshqalar.

XULOSA

Bugungi kunda ishlab chiqarishning past texnologik darajasi, ishlab chiqarish zanjirlarining bir qismi bo'lgan boshqa tarmoq korxonalarini tomonidan innovatsion mahsulotlarga talabning yetishmasligi, yuqori sifatli inson kapitalining yetishmasligi innovatsiyalarning tarqalishi va joriy etilishiga to'sqinlik qiladi, innovatorlarning boshqa rivojlangan davlatlarga chiqib ketishini tezlashtiradi.

Texnologiyalarni sotib olish uchun katta moliyaviy resurslarga, shuningdek yutuqlarni moslashtirish uchun rivojlangan ilmiy va texnologik bazaga bo'lgan ehtiyoj xoldinglarga birlashtirilgan yirik korxonalar, shuningdek davlat korporatsiyalarining bir qismi bo'lgan kompaniyalar orasida innovatorlarning yuqori ulushini belgilaydi. Kichik biznes bunday xarajatlarni ko'tara olmaydi. Bunday vaziyatda davlatning vazifasi rivojlanish institutlarini (venchur fondlari, texnoparklar, innovatsiya va texnologiya markazlari, texnologiyalarni uzatish markazlari va boshqalar) shakllantirish, mahalliy kompaniyalarga litsenziyalar sotib olishga ko'maklashish, shuningdek, turdosh tarmoqlar korxonalarini o'rtasida innovatsiyalarning tarqalishini ta'minlashdan iborat. Bunga qo'shimcha ravishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, tashqi savdo (eksport va import

operatsiyalarini amalga oshirishda raqobatning mavjudligi), ta'limni yangilash (ilg'or texnologiyalarni o'rganish, xorijiy tajriba), g'arb mutaxassislari bilan hamkorlik (tajriba almashish, xorijiy amaliyot) orqali amalga oshirilishi mumkin.

REFERENCES

1. O'Imasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. TDIU. – T.: Iqtisod va moliya, 2014.
2. Ergashxodjaeva Sh.Dj., Qosimova M.S., Yusupov M.A – Marketing asoslari. 2019
3. Toshkent Moliya Instituti – “Strategik menejment” fanidan o'quv-uslubiy majmua. 2018
4. Бланк И.О. (2003). Управление финансовой стабилизацией предприятий. Киев: Ника-Центр, Желга.
5. Baird, D. G. 1993. The Elements of Bankruptcy. New York: The Foundation Press.
6. Antonowicz, P. 2014. The multi-dimensional structural analysis of bankruptcy of enterprises in Poland in 2013 – results of empirical studies. Journal of International Studies, 7(1): 35-45.
7. Garškienė, A.; Garškaitė, K. 2004. Enterprise bankruptcy in Lithuania. Journal of Business Economics and Management, 5(1): 51-58.
8. Говорова Н. Конкурентоспособность – основной фактор развития современной экономики / Н. Говорова // Проблемы теории и практики управления. 2006. № 4. С. 25–37.
9. Зварикова К., Спучлакова Е., Сопкова Г. (2017). Международное сравнение соответствующих переменных в выбранных моделях банкротства, используемых в управлении рисками. Oeconomia Copernicana, 8(1), 145-157.
10. Исмоилова М.Н., Тураева Г.Х. Методы обучения на основе мобильных технологий для изложения новых учебных материалов // Вестник Науки и образования. №8(111), 2021. С. 65-67.